

dr hab. Mariola Lemonnier  
Wydział Prawa i Administracji  
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski

Olsztyn 26.10.2020

**Recenzja pracy doktorskiej magistra Macieja Miklińskiego zatytułowanej  
„ Wpływ rozwiązań normatywnych na ryzyko obciążające środki pieniężne na rachunku  
bankowym”**

**1. Uwagi ogólne**

Rozprawa doktorska napisana przez mgr. Macieja Miklińskiego zasługuje ogólnie na pozytywną ocenę jako opracowanie ważnego i aktualnego zagadnienia badawczego.

Kilka najważniejszych kryteriów zostało wybranych, aby ocenić przedłożoną pracę doktorską. Wśród nich znajdujemy trafność wyboru tematu, wystarczająco szeroki zakres przedmiotowy i podmiotowy pracy, dobrze postawione zagadnienia badawcze i ich realizację, oryginalność i samodzielność prowadzenia dyskursu naukowego, znaczenie teoretyczne i praktyczne pracy, właściwe metody badawcze. Do kryteriów formalnych należą między innymi poprawność struktury pracy, spójność treści pracy i związek z tytułem, poprawność formalno-językowa, właściwe umiejscowienie przypisów, zakres bibliograficzny pracy i właściwy dobór literatury.

**2. Ocena merytoryczna pracy przedłożonej do recenzji**

Wybór tematu rozprawy doktorskiej jest trafny. Zagadnienie ryzyka ujęte w stosunku do bezpieczeństwa środków finansowych na rachunku bankowym są dla Autora dysertacji punktem wyjścia do omówienia kategorii ryzyka w jego szerokim ujęciu. Tematyka jest jak najbardziej istotna z punktu widzenia funkcjonowania rynku finansowego. Autor dysertacji

wyraźnie wyodrębnić zagadnienia będące przedmiotem rozważań. Praca dotyczy prawa bankowego ale także opiera się szerzej na prawie rynku finansowego, odnosi się do prawa cywilnego, prawa gospodarczego, prawa ubezpieczeń gospodarczych, prawa upadłościowego, rachunkowości, zarządzaniu i teorii ekonomii.

Z gospodarczego punktu widzenia regulacja finansowa powinna służyć celom, które przyczyniają się do umożliwienia i wzmocnienia zaufania dla czynników gospodarczych i dla stabilności systemu finansowego. Jednym z celów regulacji jest ochrona depozytów, z której korzystają deponenci, powierzający swoje aktywa instytucjom finansowym. Mechanizmy gwarantowania depozytów chronią z jednej strony indywidualnych oszczędzających przed ryzykiem utraty ich oszczędności, a z drugiej banki przed ryzykiem ucieczki środków. Nawet w gospodarkach dysponujących silniejszym pośrednim finansowaniem nie należy lekceważyć znaczenia solidnych i wiarygodnych systemów gwarancji depozytów. Doświadczenie kryzysu z 2008 roku wyraźnie pokazuje, że wiele krajów, w tym kraje o stosunkowo niewielkiej zależności od konwencjonalnego finansowania bankowego, musiało szybko dostosować zbyt niskie progi gwarancji lub zasady niebezpieczne dla zaufania oszczędzających i było postrzegane jako niewystarczająco chroniące. Innym celem regulacji finansowej jest naprawa niektórych błędów w systemach finansowych. Powszechnie uznaje się i pokazuje, że funkcjonowanie systemów finansowych cierpi na szereg niedoskonałości. Stanowią one źródło efektów zewnętrznych szkodliwych dla stabilności systemu finansowego i zaufania podmiotów. Przykładem takich niedoskonałości jest mnożenie się problemów asymetrii informacji wzdłuż łańcucha kredytowego, w którym kredyty są inicjowane w celu ich odsprzedaży, sekurytyzacji i restrukturyzacji. Trzecim, chociaż nie ostatnim celem przypisanym regulacjom finansowym jest ograniczenie podejmowania nadmiernego ryzyka. Zasady ostrożności, niezależnie od tego, czy są to wymogi kapitałowe, zasady dotyczące płynności, czy nawet zasady podziału ryzyka, mają oczekiwany skutek w postaci zwiększenia lub złożoności podejmowania ryzyka przez instytucje finansowe. Stąd ważne stało się opracowanie powyższej materii w postaci dysertacji naukowej.

Kryzys finansowy czy gospodarczy uwypukla negatywne konsekwencje niektórych praktyk finansowych. Różne przyczyny powodują zwiększenie ryzyka w gospodarce finansowej, mogą być nimi połączenia zasad rozliczania określonych zysków i określonych systemów wynagrodzeń, które stworzyło silną zachętę w bankach do poszukiwania natychmiastowych zysków kosztem podejmowania nadmiernego ryzyka w porównaniu z tym, co było zgodne z wypłacalnością instytucji. Autor dysertacji podjął się trudnego zadania wskazania jak przebiega proces odwrotny czyli jak regulacje finansowe wpływają na ryzyko obciążające środki finansowe złożone na rachunku bankowym. Należy zauważyć, iż pisanie o

ryzyku w dobie światowej pandemii i kryzysu gospodarczego jest samo w sobie bardzo potrzebne i aktualne ale także wzmacnia uwagę czytelnika co do zakresu pracy i lekcji z prowadzonych rozważań. W dzisiejszej dobie problematyka ryzyka w bankowości nie tylko zmienia kierunek. Stosunek do ryzyka finansowego stał się problemem o zasięgu krajowym, europejskim i międzynarodowym, szczególnie po 2008 roku. Przedłożona praca ma nie tylko walor naukowy, rozważania teoretyczne o ryzyku uważam za szczególnie istotne z punktu widzenia wkładu Autora do analizy i systematyki tej wiedzy.

Struktura pracy obejmuje sześć rozdziałów. W pierwszym rozdziale Doktorant zajął się pojęciem ryzyka w ujęciu wieloaspektowym. Jest to interesujące i systematyczne przedstawienie zjawiska finansowego, szczególnie dlatego, iż dotyczy ujęcia teoretycznego w bardzo różnych postaciach. Rozdział kończy ujęcie prawne ryzyka w prawie karnym cywilnym prawie pracy i na koniec, w prawie finansowym. To ostatnie ujęcie jest najbardziej związane z tematem pracy ale stanowi wprowadzenie do dalszego ciągu pracy, więc jego rozmiar i szczegółowość nie są istotne. Wydaje się, że dla lepszego zrozumienia intencji Autora można by jednym zdaniem wyjaśnić jaką wagę przyjmuje się dla kolejności i szczegółowości wydzielonych fragmentów.

W rozdziale drugim mamy do czynienia z instytucją jaką jest rachunek bankowy. Widać szerokie zainteresowania naukowe Doktoranta i jego skrupulatność w przedstawianiu problemów naukowych. Ta cecha jest jednocześnie zobowiązaniem, które przyzwyczajają czytelnika do lektury wysoce uzasadnionych analiz ale też powoduje, że wtedy gdy Autor uważa pewną wiedzę za ewidentną to właściwie prowadzi głównie dyskurs naukowy i profesjonalny. Tak się stało z rozważaniem nad kwalifikacją umowy rachunku bankowego, która nie należy do standardowych i wskazuje na bardzo różne podejście prawodawców do tej instytucji. Może warto dodać na stronie 58. w przypisach, które prawodawstwa traktują umowę rachunku bankowego jako umowę nienazwaną, oczywiście zwracając uwagę na rodzaj kultury prawnej determinującej występowanie bądź nie kwalifikacji prawnej. Ogólnie problematyka rachunku bankowego jest właściwie ujęta, marginalnie dodałabym tylko kilka zdań na temat obowiązującego wszystkie banki od 8 sierpnia 2018 r. nakazu prowadzenia podstawowych rachunków płatniczych jako przeciwdziałaniu wykluczeniu finansowemu, który to temat jest tematem obecnie dominującym w międzynarodowych opracowaniach organizacji zajmujących się prawem bankowym. Co do transakcji nieuprawnionych – nieautoryzowanych na rachunkach bankowych, które także w ostatnich miesiącach stały się dodatkowym czynnikiem ryzyka, Autor trafnie diagnozuje stan prawny. Ważne jest stanowisko Rzecznika Finansowego

w tej sprawie, ponieważ zjawisko dzisiaj powoduje, że znacznie rośnie ryzyko zwłaszcza w j bankowości cyfrowej i powinno być we właściwy sposób monitorowane.

W trzecim rozdziale Autor stara się pokazać jakie ryzyka mogą wskazywać na grożące niebezpieczeństwa, wychodzi z zasady legalizmu, omawia podmioty bankowe w kontekście ograniczeń wolności gospodarczej, wskazując na elementy organizacyjne i kapitałowe banku, odnosząc je do prawa bankowego ale także postulując okiełznanie polityki inwestycyjnej banku w stosunku do agresywnych strategii inwestycyjnych. Doktorant dalej akcentuje nadzorczy wpływ na ryzyko, zarówno na poziomie krajowym, instytucjonalnym jak i międzynarodowym w postaci rekomendacji, różnego rodzaju współczynników, które obowiązują w bankowości. Byłoby interesujące w dalszych publikacjach Autora wskazać w jaki sposób praktyka obchodzi instrumenty nadzorcze, a jakie są reakcje nadzorcy. Zarządzanie kryzysem finansowym i gospodarczym wskazuje na zapotrzebowanie na tego rodzaju informacje szczególnie dzisiaj. Autor wskazuje na przyczyny kryzysu na rynku finansowym z punktu widzenia nadzoru w 2008. roku ale można ekstrapolować niektóre rozwiązania na obecny kryzys finansowy spowodowany pandemią covid19. Należy podkreślić, iż raczej nie zawsze obecny w politykach finansowych banku, konsument jego usług, nie nadaża za ewolucją pojęć ryzyka i wolałby aby jego środki pieniężne jak najmniej były obciążone wysokim ryzykiem wybranym przez bank. Ochronie służą regulacje ostrożnościowe, na różnych szczeblach i z różnym horyzontem, nie wspominając o mocy wiążącej aktów, które tego dotyczą. Praca Doktoranta stanowi jednocześnie próbę przedstawienia regulacji służących rozwiązaniu problemów pojawiających się w praktyce zarządczej banków. Autor stawiając sobie ambitne cele, wskazuje metody rozwiązywania pewnych zagadnień, formułuje autorskie rozwiązania i proponuje zmiany wybranych przepisów. Wiedza Doktoranta wpłynęła zarówno na wysoki poziom ocenianej pracy jak i wnioski płynące z rozważań. Rozważania są prowadzone na poziomie prawa prywatnego i publicznego, co należy do istotnych walorów dysertacji.

Bezpieczeństwo środków finansowych złożonych na rachunkach bankowych jest istotne także z punktu widzenia finansowego bezpieczeństwa państwa, jest elementem pozwalającym na rozwój gospodarczy. Skala zjawiska przenoszenia ryzyka , czy też tzw. „wypychania” ryzyka jest dzisiaj bardziej wyrazista na rynku finansowym, niż kiedykolwiek, rynek jest mechanizmem ekonomicznym i nie zawsze poddaje się regulacjom dotyczącym przedmiotu transakcji inwestycyjnej. „Masz jak w banku” czy „pewne jak w banku” staje się frazą, która mogłaby spopularyzować rozważania Autora, jeśli weźmie się pod uwagę jego zainteresowania a z drugiej strony zapotrzebowanie na wiedzę. Bank środki otrzymane od klienta na rachunku bankowym obciąża różnymi rodzajami ryzyka. Dobrze się stało, że Autor przypomniał również, że konsument usług bankowych , ujęty w pracy jako deponent, jest

wierzycielem banku w sensie zwrotu sumy zdeponowanej czy w sensie obowiązku dokonania rozliczenia. Ten często pomijany aspekt stosunku prawnego bank- klient powinien determinować prawa i obowiązki stron, w tym także proces ochrony klienta wobec banku.

### **3. Ocena metodologiczna pracy**

Treść pracy jest zawarta w sześciu rozdziałach , zawiera wstęp i zakończenie, jest skomponowana w logiczny sposób a w każdym rozdziale występuje wprowadzenie i podsumowanie. Problemy i hipotezy badawcze zostały interesująco sformułowane. Dysertacja jest uwieńczona wnioskami właściwie przedstawionymi, jest dziełem interesującym a założenia Autora zostały zrealizowane przy pomocy adekwatnych narzędzi metodologicznych. Widać w rozważaniach Doktoranta postulatory praktyki, konfrontowane z teorią. Są one przemyślane i istotne. Praca nie budzi zastrzeżeń pod względem metodologicznym, struktura rozprawy zamyka się w spójną całość. Przyjęte założenia i cele badawcze posłużyły wykazaniu tez, które mają znaczenie nie tylko teoretyczne. Zasadniczym założeniem Autora recenzowanej dysertacji jest próba kompleksowego ujęcia wpływu rozwiązań normatywnych na ryzyko obciążające środki pieniężne na rachunku bankowym.

Kolejność rozdziałów jest poprawna, a Autor stara się tak ukierunkować rozważania aby były one klarowne, co przy skomplikowanej materii, stanowi następną zaletę. Praca jest bardzo dobrze udokumentowana poglądami doktryny, orzecznictwa i piśmiennictwa.

Dysertacja swoim zakresem łączy wiedzę z zakresu prawa z innymi dyscyplinami naukowymi, opiera się na literaturze międzynarodowej i krajowej. Autor zgodnie z zakreślonym tematem pracy, w centrum zainteresowania postawił zagadnienie ryzyka w prawie krajowym. Problematyka wieloaspektowego ujęcia granic dopuszczalnego ryzyka dla banków w powiązaniu z podmiotowym i przedmiotowym kryterium podziału jest właściwie sformułowana i rozważana.

Doktorant omówił oprócz celu pracy, założeń merytorycznych i metodologicznych, także hipotezy badawcze, metody badawcze. Potrzeba przeprowadzenia badań naukowych w zakresie tematu została wyraźnie wskazana w pracy i uzasadniona.

Recenzowana rozprawa doktorska jest rezultatem badań naukowych, wyraża dobrze argumentowane i ugruntowane poglądy zmierzające do właściwej ochrony środków

pieniężnych na rachunku bankowym, jest dziełem inspirującym intelektualnie, nadto sam temat zilustrowany w treści pracy zasługuje na pozytywną ocenę. Zastosowane metody badawcze konieczne dla analizowanego tematu to przede wszystkim metoda prawnego-dogmatyczna opisująca wszelkie aspekty praktyki wzbogacona o analizę orzecznictwa w omawianym zakresie. W stopniu mniejszym użyto metody porównawczej, która doprowadziłaby do znacznego rozszerzenia rozmiaru pracy. Niektóre z zagadnień pozostawionych na marginesie głównych rozważań, mogą stanowić przyczynek do dalszej aktywności publikacyjnej Autora.

Oryginalność dysertacji polega na poszukiwaniu skutecznej ochrony przed wystawieniem czy przesunięciem ryzyka obciążającego środki pieniężne klienta banku, zgromadzone na rachunku bankowym. Wkład indywidualny Autora oznacza wkład do dyskusji na temat problemów definicji ryzyka w wielu obszarach związanych z bankowością. Innym aspektem o charakterze innowacyjnym jest badanie rozwiązań normatywnych służących ograniczaniu ryzyka obciążającego depozyty. Monografia spełnia wymogi publikacyjne, tematyka pracy jest wystarczająco różnorodna i wewnętrznie skomplikowana aby wzbudzić zainteresowanie czytelników.

Materiały bibliograficzne służące pracy są istotne, wykaz aktów normatywnych i orzecznictwa skrupulatny, język używany w dysertacji poprawny, zróżnicowany. Można zwrócić uwagę na oryginalne, ciekawe sformułowania Autora, które wynikają z posługiwania się określeniami technicznymi. Wymagałyby one czasem wyjaśnienia w przypisach. Ilość pozycji literatury jest znacząca ( 354), ilość przypisów podobnie ( 1139).

#### **4. Konkluzja**

Uważam, że zarówno ogólna koncepcja pracy, przyjęty sposób argumentowania, kompleksowość prowadzonej analizy, jak też rozważania szczegółowe rozwijane w kolejnych rozdziałach, zasługują na uznanie. Dobrze się stało, że tematy ważne i aktualne, są przedmiotem szerszych rozważań naukowych. Praca jest wartościowym opracowaniem potwierdzającym umiejętności Autora do prowadzenia samodzielnej pracy naukowej. Pan mgr Maciej Mikliński wykazał się dobrą wiedzą teoretyczną, sformułował oryginalny i ważny problem, który rozważał w sposób indywidualny i naukowy.

Rozprawa doktorska Pana mgr. Macieja Miklińskiego spełnia wszystkie wymogi, stawiane rozprawom doktorskim w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach

naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (tj. Dz.U. z 2017 roku, poz. 1789 ze zm.) w brzmieniu obowiązującym w dniu przedłożenia do recenzji, przy uwzględnieniu przepisów wprowadzających w życie ustawę prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, wykazując ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w dyscyplinach prawnych oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia wywodu naukowego poprzez właściwe argumentowanie i złożoną analizę. Na uwagę zasługuje zarówno prekursorski zakres tematu, jak i bardzo szerokie ujęcie problemu zawartego w temacie pracy doktorskiej. Uwzględniając powyższe, rekomenduję Wysokiej Radzie Naukowej Dyscypliny Nauki Prawne Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego przyjęcie rozprawy doktorskiej Pana magistra Macieja Miklińskiego zatytułowanej „Wpływ rozwiązań normatywnych na ryzyko obciążające środki pieniężne na rachunku bankowym” i dopuszczenie do publicznej obrony, jak również do dalszych etapów postępowania w sprawie nadania stopnia naukowego doktora nauk prawnych, po spełnieniu przez jej Autora pozostałych wymogów określonych prawem.

Olsztyn 26.10.2020

  
dr hab. Mariola Lemonnier